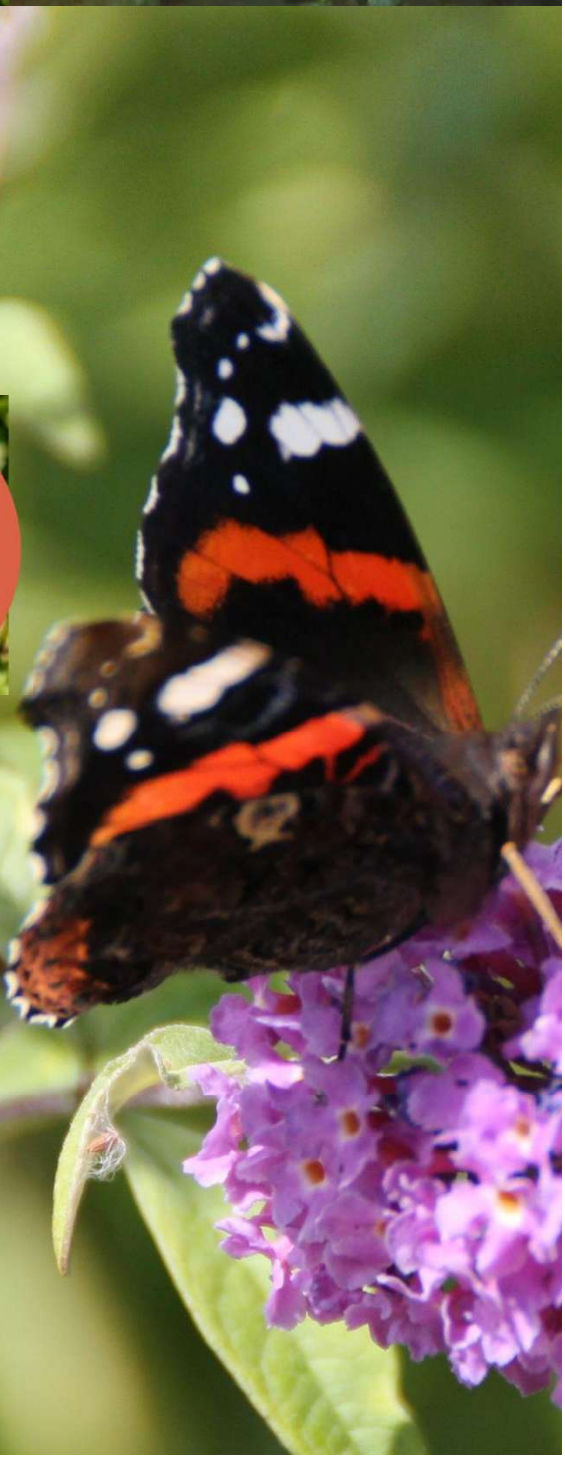

Jaarbericht 202

Beleef de
Zeeuwse
natuur

exposities
zeeaquarium,
landschapstuin
en
natuurbelevings-
activiteiten

Inhoud jaarbericht 2025

Inleiding en missie van Terra Maris	3
Bezoekers in 2025	3
Exposities	5
Collectiebeheer	6
Landschapstuin Hortus Zelandiae	7
Activiteiten algemeen publiek	13
Rondleidingen, verjaardagsfeestjes en arrangementen op aanvraag	17
Educatie aan schoolgroepen	17
Museumwinkel	22
Samenwerking	24
Financiële informatie	26
Personeel	28
Vrijwilligers	29
Jaarrekening	32

Inleiding en missie van Terra Maris

Terra Maris is hét museum voor natuur en landschap van de provincie Zeeland. Terra Maris is een stichting en opende in mei 2006 haar deuren. Terra Maris, wat letterlijk “Land van de zee” betekent, gaat over de provincie Zeeland, en haar bijzondere natuur en landschappen. De missie van het museum is als volgt geformuleerd:

“Terra Maris wil op een spannende en attractieve wijze informatie geven aan een breed publiek over natuur en landschap van Zeeland, waarbij de relatie met de (internationaal gezien) unieke ontstaansgeschiedenis van het Zeeuwse land (de wisselwerking tussen mens en natuur) een centraal thema is. Het museum genereert draagvlak voor de bescherming van de natuurlijke en cultuurhistorische waarden van het landschap. Het museum verzamelt en beheert relevante collecties die betrekking hebben op natuur en landschap in Zeeland.”

Museum Terra Maris is een erkend geregistreerd museum. Terra Maris is aangesloten bij de Vereniging van natuurmusea (SNNC), de vereniging van Science Centra (VSC), de Museumvereniging en de vereniging van Zeeuwse musea.

Dit verslag geeft een beeld van de activiteiten van Museum Terra Maris over het jaar 2025.

Bezoekers in 2025

Terra Maris is in 2025 op 328 dagen open geweest voor bezoekers en in totaal hebben 38.053 bezoekers museum Terra Maris op die dagen bezocht. Hiervan waren 10.761 bezoekers met een Museumjaarkaart.

Ten opzichte van 2024 hebben we 81 bezoekers minder gehad.

‘Terra Maris is een prachtig museum met hele leuke en leerzame gidsentochten. Wij deden zowel het museumbezoek als een jutterswandeling, en beide waren geweldig ook voor jonge kinderen.

Het museum zelf is netjes ingericht, overzichtelijk en zeer educatief. Vooral de combinatie van natuur en geschiedenis maakt het bijzonder. De omliggende landschapstuin (de "Paleistuin" in Engelse stijl) is schitterend, en de rijke geschiedenis van het gebied maakt indruk. De eeuwenoude eikenbomen, van wel 200 tot 300 jaar oud, lijken net bonsaiboompjes echt fascinerend om te zien.

De gids (haar naam zijn we helaas vergeten), een vriendelijke oudere dame, vertelde vol enthousiasme over het gebied en zijn oorsprong. Tijdens de tocht naar het strand gingen we op zoek naar ‘schatten van de zee’, wat op een leuke en toegankelijke manier werd uitgelegd. De kinderen hingen aan haar lippen educatief én boeiend!

Als we weer in de buurt zijn, komen we zeker terug naar dit bijzondere museum en de prachtige omgeving. Een absolute aanrader!’

Google review

Exposities

Vaste tentoonstelling

Medio maart is de wisseltentoonstelling 'Van Mammoet tot Spijkerbroek' ontmanteld. De C2 zaal is daarmee weer vrijgekomen voor een grotendeels permanente opstelling: *de Verzamelkamer*. Hierin is de breedte van de Terra Maris collectie terug te vinden: zeehonden, hét melkslagtandje van de wolharige mammoet, vogelschedels, skeletpreparaat, albino & gewone egel, hermelijn in zomer- en winterkleed en nog veel meer. De bedstedes zijn ingericht met bijzondere/ uitheemse en soms verboden objecten uit eigen collectie en uit de gastcollectie van De schouwse Schatkamer van [REDACTED]. Een oud bureau is ingericht als onderzoek/verzamelaar-plek; onder een vaste microscoop kunnen bezoekers verschillende kleine objecten in petrischalen beter bekijken. Het schelpenkabinet heeft een nieuwe invulling gekregen, waarbij alle lades met een ander thema zijn ingericht. Eén van de lades bevat een mini-wisselexpositie: verzamelingen van derden kunnen hierin worden getoond. Op dit moment is een deel van de pijpenkoppen-verzameling van [REDACTED] te zien.

Wisseltentoonstellingen

Op 3 april 2025 is de wisseltentoonstelling 'POEPgoed, een snelcursus keutelkunde' geopend door burgermeester Schouwenaar en de kinderburgermeester [REDACTED] samen met leerlingen uit groep 3 & 4 van de Goede Polder uit Vrouwenpolder. In deze leuke familie tentoonstelling duik je in de wereld van dierenpoep: mestkevers maken er hun kraamkamer in, nijlpaarden gebruiken het om hun paadje te markeren en konijnen eten het nog een keertje op! Ieder dier heeft zijn eigen, kenmerkende poep. Hierdoor weten we ook welke dieren in een gebied voorkomen en wat ze eten. Kortom: er valt veel te zien, te doen, te ruiken en te ontdekken over dieren en hun poep. Voor de jonge bezoekertjes mag "een kleine mol die wil weten wie er op zijn kop heeft gepoept" natuurlijk niet ontbreken!

Bijenstal 't Raathuis

Deze mooie buitenruimte is onderdeel van de vaste expositie en wordt druk bezocht door onze bezoekers. De bijenstal bestaat uit twee delen: het voorste gedeelte is het museumdeel, waar alle bezoekers welkom zijn. Hier wordt het leven van de honingbij op verschillende manieren toegelicht: van ei-tot-bij, een bijenpuzzel, taken van een honingbij/dar en de koningin, hoe help je de bij etc. Ook kunnen bezoekers hier (lege) bijenkasten bekijken.

Het achterste gedeelte is voor de imker en voor de imkers in opleiding, hier staan onder andere de bijenkasten met bijenvolken. Dit deel is met gaas van het eerste deel afgesloten, voor rust en veiligheid van de bijen én de bezoekers.

Omdat de honingbij meer bekend en meer beschermd wordt dan de wilde bijen hebben we als Terra Maris en Imkersvereniging Walcheren ingezet op het vergroten van de kennis over de wilde bij. De opmars van de Aziatische hoornaar is dit jaar ook onderwerp geweest bij de educatie over bijen.

Bijkletsen met de imker

Deze activiteit is voor de museumbezoekers die meer willen weten over de bijen. We vertellen over de leefwijze van de wilde bij en daarna in de bijenstal over het leven van de honingbij.

Bijenles voor schoolgroepen

In 2025 zijn 17 Imker in de Klas-gastlessen gegeven aan in totaal 383 leerlingen. Hierbij is ook gebruik gemaakt van het uitleen materiaal. Daarnaast zijn er 7 schoolgroepen met in totaal 241 leerlingen naar Terra Maris gekomen voor de Bij-les van de imker. Zij hebben ter afsluiting allemaal een Bijenhotel-to-go gemaakt.

Collectiebeheer

Het regulier collectiebeheer bestaat uit het monitoren van de klimaatomstandigheden en het periodiek vervangen van vochtvreter en Roxasect in de kasten. De Roxasect dient als (vraat)insectenweerder. Eénmaal per jaar worden de gevoelige preparaten handmatig gecontroleerd op vraat. Als vraat wordt geconstateerd volgt het vriesprotocol. Dit houdt in dat een object ingepakt wordt en tenminste twee weken ingevroren wordt in een grote diepvrieskast. Hierna mag het object twee weken acclimatiseren in een quarantainekast, waarna het vervolgens weer twee weken ingevroren wordt. Dit is nodig om insecten die een 'opleving' krijgen van een korte vriesperiode (zoals de museumkever) alsnog te doden. Het vriesprotocol wordt ook gebruikt om objecten die in een expositie zijn gebruikt 'vraatvrij' te maken, voordat ze weer bij de overige objecten in de collectie worden opgeborgen.

Veel collectiewerk is ook in 2025 weer verricht door onze vaste collectievrijwilligers. Deze vrijwilligers hebben zich beziggehouden met het digitaliseren/registreren en uitzoeken van de verschillende collectie-onderdelen. Het grootste deel van de schelpencollectie, alsmede de verzameling opgezette vogels, schedels en botfragmenten, fossielen en zoogdieren is nu ingevoerd in BioXL. BioXL is onze module voor registratie van natuurhistorische collecties, dat draait onder het museumplatform Atlantis.

In september 2023 is begonnen met het fotograferen van de opgezette vogels en zoogdieren als extra aanvulling voor de registratie in het systeem. Hierbij maken we gebruik van een fotostudio box met ledverlichting. Tijdens dit fotowerk wordt de collectie ook direct nagezien op vraat. Alle kasten zijn schoongemaakt en de dieren waarbij vraat werd geconstateerd, worden behandeld volgens het vriesprotocol. Vraat vindt vooral plaats door de museumkever. Deze kleine kever kan door de allerkleinste spleetjes naar binnen dringen. Gelukkig is de vraat die deze kever veroorzaakt, m.u.v. insectencollecties, meestal beperkt in de collectie. Het afgelopen jaar 2025 is gestaag verder gewerkt aan het fotograferen van de collectie. Alle schelpen en vogels zijn gefotografeerd. Door de lancering van de website Collectie Zeeland in 2025 is de collectie online te bezoeken.

Landschapstuin Hortus Zelandiae

Medewerkers en vrijwilligers

In de bezetting van het vaste tuinteam is niets veranderd. Het bestaat nog steeds uit [redacted] en [redacted] (hoofd).

Wel hebben we na 8 jaar afscheid genomen van onze vrijwilliger voor de akker –en boerderijtuin [redacted]. Als nieuwe vrijwilligers zijn [redacted] en [redacted] lid van het team geworden. De eerstgenoemde neemt nu akker –en boerderijtuin voor zijn rekening. [redacted] houdt zich hoofdzakelijk bezig met het onkruidvrij houden van de paden.

In juli heeft de jaarstagiaire zijn stage met goed resultaat afgerond.

Werkzaamheden in de tuin

De reguliere onderhoudswerkzaamheden bestaan uit het onderhouden van de afrasteringen, de palen, het tuinmeubilair, de nestkasten en speeltoestellen en het inzaaien, verplanten en snoeien van beplanting in de tuin. Daarnaast is er veel schoffelwerk aan de paden en de thematuintjes én het maaien van de gazons, de grachten, het hooien van de graslanden en het snoeien van de lanen. De tuinmedewerkers zijn hét aanspreekpunt voor de bezoekers. Door het beantwoorden van vragen, voorlichting en uitleg te geven enthousiasmeren zij de vele bezoekers in de tuin. Een belangrijk onderdeel van het werk in de tuin.

Veranderingen

Naast het reguliere onderhoud hebben we dit jaar nog een aantal grotere klussen gehad in de landschapstuin. Door een financiële bijdrage van de Delta hebben wij een blotevoetenpad kunnen aanleggen, een mooie toevoeging aan het speelgedeelte van de tuin.

Ook moesten er een aantal grotere herstelwerkzaamheden gebeuren. Zo was de trap naar de Mottetoren door verzakking van sommige treden aan vervanging toe, waardoor er nu weer een compleet nieuwe trap is. Van de vlonder naar de rechtervijver in de tuin bleken de onderbalken rot te zijn. Ook deze zijn allemaal vervangen. Een behoorlijk arbeidsintensieve klus was het tegengaan van de verlanding van de krekentuin. We hebben een groot deel van de kreek weer afgegraven om het open karakter (wat een kreek heeft) weer terug te krijgen.

Na heel wat procedures en administratief werk voor de vergunning was het vlak voor het einde van het jaar dan toch zover; de plaatsing van de vogelkijkhut met bijbehorende vijver is een feit, dankzij de bijdragen van toeristisch impuls en Delta. Komend voorjaar volgt de inrichting en de feestelijke opening.

Tot slot was er nog een extra hoogtepunt te noemen. De landschapstuin van Terra Maris is dit jaar genomineerd geweest voor de meest bijzondere tuin van Nederland, waar we uiteindelijk in de top tien zijn gekomen. De 'wedstrijd' hebben we niet gewonnen, maar we zijn wel de meest bijzondere tuin van Zeeland. De waardering die hier uitsprekt voelt als kers op de taart van ons werk.

Publieksfunctie

Museum Terra Maris fungeert als belangrijk informatiepunt op het gebied van landschap en natuur. Ook in 2025 kwamen mailtjes binnen met vragen over de natuur, over vondsten en andere waarnemingen. Daarnaast werden er door de tuinmensen diverse rondleidingen gegeven in de tuin. Er werden 'Braakballen geplozen', de activiteit 'Zoldergeheimen' werd door een tuinman gegeven en bij de IVN-natuurgidsencursus werd door één van de tuinmensen een deel over biodiversiteit ingevuld. Ook droegen alle tuinmensen hun steentje bij rond de Middeleeuwse Festijnen, Terra Maris viert de lente, Terra Maris viert de herfst en Terra Maris viert de winter.

Thematuinen

Vijvertuin

In de vijvertuin hangen schepnetjes waarmee bezoekers kunnen vissen in het water en kunnen opzoeken wat ze gevangen hebben. De bezoekers worden hier bewust gemaakt dat er in een vijver meer leeft dan vis. Er leven ook waterinsecten, salamanders, kikkers en andere dieren. De vijvertuin is zeer in trek bij allerlei juffers en libellen. De laatste jaren zien we vele soorten, waaronder soms zeer zeldzame.

Akkertuin

In het akkertuintje maken bezoekers kennis met een aantal algemene en bijzondere (vergeten) akkerplanten. Zo groeien hier jaarlijks uien en aardappels, maar ook vlas, blauw maanzaad, meekrap en wede. Bij elk gewas is een bordje met naam, foto van het gewas en een QR-code geplaatst, waarmee bezoekers meer informatie kunnen opzoeken. Sinds een paar jaar hebben we een vrijwilliger met groene vingers die dit tuintje intensief onderhoudt en de bijbehorende tekstbordjes maakt en plaatst. Deze zijn in 2023 aangepast aan de huisstijl van Terra Maris. Het hele jaar door is er wel iets te zien en de oogst kon door de bezoekers tegen een kleine vergoeding worden meegenomen.

Dijktuin

De dijktuin is opgedeeld in een zeezijde en een landzijde. De zeezijde is voorzien van harde dijkbekleding, bestaande uit Vilvoordse zandsteen en Doornikse breuksteen. Tussen deze stenen groeien zeealsem en laksteeltje.

Op het dijktalud groeien verder blaassilene, dubbelkelk en pijlkruidkers. Dit zijn kenmerkende soorten voor dijkglooiingen. Aan de voorzijde van de dijk is in het verleden een deel ontgraven en voorzien van vijverfolie. Op de vijverfolie is een kleilaag aangebracht, waardoor een nat slibrijk deel is ontstaan; dit deel verbeeldt een slikrijke buitendijkse vooroever. In dit deel groeien onder andere gewoon kweldergras en zilte schijnspurrie. De landzijde van de dijk is nog redelijk voedselrijk. Deze hooien we twee keer per jaar om te verschrallen.

Moerneringstuin

De moerneringstuin is een zilt veenontgravingstuintje. In de lage natte delen ligt zout veen aan de oppervlakte en de hoge delen worden gevormd door kleiruggetjes op veen. Het tuintje wordt zout gehouden door er periodiek wat strooizout in aan te brengen. In de moerneringstuin groeien hierdoor melkkruid, schorrenzoutgras, lamsoor, zulte, zilte rus en andere zilte soorten.

Insectentuin

De insectentuin is in het afgelopen jaar flink aangepakt. De randen dreigden wat te verruigen. Deze zijn opgeschoond en voorzien van nieuwe planten. In deze tuin groeien allerlei insectenlokkers.

Duintuin

In de duintuin worden de duindoorns jaarlijks iets teruggezet. De noordelijke helft wordt periodiek gehooid, zodat hier droog schraalgrasland ontstaat. De zuidelijke helft willen we in stand houden als helmduin.

Krekentuin

De krekentuin vereist weinig onderhoud. Periodiek wordt de oprukkende beplanting teruggezet en in perioden van droogte wordt er water in gepompt. De tuin is het leefgebied van groene kikkers en kleine watersalamanders.

Boerderijtuin

De boerderijtuin bestaat uit vakken omringd door buxus, die met elkaar een kruismotief vormen. De boerderijtuin is een kopie van een Zeeuwse Roomse boerderijtuin. In de grote vakken worden vergeten groenten en klein fruit geteeld en langs het pad zijn vakken met verschillende keukenkruiden aangebracht. Dit kruidenvak, alsmede de buxusvakken is min of meer geadopteerd door één van de vrijwilligers en wordt jaarrond netjes onderhouden.

Insectenmuur

De insectenmuur is voorzien van nestblokken voor wilde bijen en wespen.

In de nestblokken nestelen onder andere de tronkenbij, de blauwe metselbij, de rosse metselbij, de gehoornde metselbij, de lathyrusbij en de grote klokjesbij.

Vlindertuin

De vlindertuin bestaat uit een groot vak met buddleia's, een vak met vaste planten en een vak dat jaarlijks ingezaaid wordt met een éénjarig vlinderbloemenmengsel. Het tuintje is erg in trek bij fotografen. Vooral de laatste droge jaren zijn er soms leuke vlinders te zien die uitwijken naar de tuin omdat hier nog wel nectar te vinden is.

Hooiland

Het hooiland in de tuin wordt twee keer per jaar gehooit. Eén keer hooien is door de hoeveelheid stikstof inmiddels te weinig. Er ontstaan dan plekken waar riet en duinriet gaan domineren. Door eind april/begin mei een eerste keer te maaien proberen we dit wat terug te dringen. Ieder jaar worden weer nieuwe soorten ontdekt in het hooiland.

*'Een mooi natuurhistorisch museum
waarin de lokale natuur te zien is.
Met boekwinkel en bar/terras.
Bijzonder is de fraaie heemtuin
met lokale flora en boomgaard
achter het museum mét een
mottekasteel. Leuk voor kinderen.
Geld meer dan waard!'*

Google review

Waarnemingen in de tuin

Elk jaar weer weten talloze dieren de landschapstuin te vinden en elk jaar zitten daar ook weer mooie verrassingen tussen. Maar er is ook een (landelijke) trend te ontdekken die zorgen baart. De achteruitgang van de vlinders is ook bij Terra Maris zichtbaar aan het worden. Zoals elk jaar worden de verschillende soorten libellen, vogels en vlinders in de tuin bijgehouden. Ook dit jaar weer.

Het aantal waarnemingen van de vogels, vlinders en libellen waren dit jaar gemiddeld te noemen met respectievelijk 82, 19 en 15 soorten. Maar bij elke categorie waren er wel wat bijzondere soorten te melden.

Aan de toch al indrukwekkende soortenlijst voor de tuin konden er 2 nieuwe worden bijgeschreven. Een zwarte ooievaar vloog eind van de zomer over de tuin, het was in een periode dat er over Walcheren meerdere exemplaren werden waargenomen en gelukkig ook 1 over de tuin. Niet een alledaagse soort, zeker niet voor Walcheren. De huismus is een soort die het steeds moeilijker krijgt in Nederland in steden en dorpen. Ze komen vaak ook niet voor buiten het gebied waar ze geboren zijn. Des te bijzonder is de waarneming van een vrouwtje huismus op de hederaboven op de insectenmuur. Het zien van een goudvink in de tuin was alweer even geleden. In het verleden een broedvogel van de tuin, nu een niet meer jaarlijkse gast.

Inmiddels wel jaarlijks, maar nog steeds bijzonder om te melden zijn de raaf en de bijeneter die de tuin aandedden.

Van het vlinderfront is te melden dat de zorgwekkende trend van de afgelopen jaren zichtbaar blijft. Het aantal soorten blijft redelijk stabiel, 19 dit jaar, maar de aantallen van elke soort op zich zijn mager te noemen. Wel een koninginnenpage die nu jaarlijks genoemd mag worden. Maar leuker nog een oranje luzernevlinder. Deze invasieve soort hadden we al een paar jaar niet meer op onze jaarlijst.

Het aantal libellen viel met 15 soorten iets lager uit dan de vorig jaar, wel weer mooie waarnemingen van een blauwe glazenmaker en smaragdlibel. Beide jaarlijkse bezoekers te noemen. De mooiste was de gevlekte witsnuitlibel die weer eens de tuin aandedde na een paar jaar te hebben overgeslagen.

libellen

platbuik	viervlek	grote keizerlibel
lantaarntje	vuurjuffer	vroege glazenmaker
azuurjuffer	kleine roodoogjuffer	geklepte witsnuitlibel
smaragdlibel	bruinrode heidelibel	blauwe glazenmaker
paardebijter	oeverlibel	vuurlibel
	15	

Vlinders

dagpauwoog	klein koolwitje	groot koolwitje
klein geaderd witje	citroenvlinder	atalanta
oranjetipje	distelvlinder	bont zandoogje
landkaartje	oranje luzernevlinder	boomblauwtje
koninginnenpage	kleine vuurvlinder	oranje zandoog
icarusblauwtje	bruin blauwtje	Kleine vos
zwartsprietdikkopje		
	19	

Vogels

sijs	staartmees	wilde eend
pimpelmees	roodborst	meerkoet
houtduif	koolmees	kauw
koperwiek	winterkoning	waterhoen
vink	grote bonte specht	merel
gaai	ijsvogel	putter
heggenmus	zanglijster	boomkruiper
groene specht	buizerd	huismus
sperwer	havik	grote zilverreiger
goudhaan	zwarte kraai	zilvermeeuw
kuifeend	aalscholver	watersnip
houtsnip	holenduif	tortel
keep	raaf	graspieper
kolgans	brandgans	slobeend
grote gele kwikstaart	wulp	fitis
zwartkop	goudvink	boerenwaluw
kleine mantelmeeuw	zwartkopmeeuw	grote lijster
boompieper	stormmeeuw	Cetti's zanger
witte kwikstaart	tuinfluiter	torenvalk
kleine karekiet	zomertortel	grasmus
scholekster	koekoek	bijeneter
kruisbek	zwarte ooievaar	witgat
slechtvalk	goudplevier	oeverloper
boomleeuwerik	tijftjaf	braamsluiper
huiswaluw	gierzwaluw	kokmeeuw
veldleeuwerik	kramsvogel	vuurgoudhaan
spreeuw	kneu	groenling
appelvink		
	82	

‘Erg mooi park achter het museum, met vele weetjes over bloemen, planten en insecten.’

Google review

Activiteiten algemeen publiek

Terra Maris organiseert breed variërende activiteiten om zo veel mogelijk verschillende bezoekers aan te trekken. Deze worden in het museum, de tuinen en buiten het museum uitgevoerd, onder andere op het strand en in de Manteling. De activiteiten worden gegeven in de vorm van workshops, rondleidingen en excursies. De activiteiten onder leiding van een gids gaan op inschrijving, de workshops zijn inloop activiteiten.

Iedere activiteit die wordt georganiseerd moet voldoen aan een aantal randvoorwaarden. Dit geldt voor zowel de doe-activiteiten voor kinderen, als de rondleidingen en excursies die worden georganiseerd voor (voornamelijk) volwassenen. Zo moeten de activiteiten een link leggen met de Zeeuwse Natuur, en/of de (wissel) tentoonstellingen en de visie van het museum.

De hoofddoelgroep bestaat uit gezinnen met (klein)kinderen, toch zijn de activiteiten geschikt voor alle leeftijden van 4 tot 99 jaar. Het doel van de activiteiten is de bezoekers te informeren, te verwonderen en op een actieve manier te laten leren. We stimuleren tijdens onze activiteiten om de (groot)ouders en kinderen te laten samenwerken en zo veel over/van de natuur te ontdekken. Materiaalkeuze, duurzaamheid en de verandering die we per seizoen om ons heen zien spelen hierin een belangrijke rol. De activiteiten hebben ook als doel de bezoekers te enthousiasmeren om naar buiten en de natuur in te gaan, ofwel met de natuur bezig te zijn. Met dit telkens afwisselende aanbod van het museum- en tentoonstellings-gerelateerde activiteiten en rondleidingen, worden ook herhaalbezoeken gestimuleerd.

Voor de algemene publieksactiviteiten was 2025 een goed jaar, er werden 222 activiteiten georganiseerd, iets meer dan het jaar hiervoor waarvan sommige activiteiten meerdere keren per dag werden uitgevoerd. Dit meegeteld heeft Terra Maris afgelopen jaar 350 activiteiten verzorgd.

Terra Maris viert de..

In 2025 heeft Terra Maris de themadag 'Terra Maris viert de lente' en 'Terra Maris viert de herfst' georganiseerd. Tijdens Terra Maris viert de lente konden de bezoekers ontdekken welke activiteiten er allemaal te doen zijn tijdens het voorjaar en de lente.

Zo kon je bij zonsopkomst om 06.30 uur al mee met de vroege vogel excursie, en vanaf 12.00 uur was er een leuk gevarieerd programma voor jong en oud in de landschapstuin. Op verschillende tijdstippen kon je met onze specialisten mee: Bij-kletsen met de imker, Zoldergeheimen of de (w)onderwaterwereld ontdekken in de landschapstuin. Ook kon je meedoen met het kinder- kunstatelier van KKaAT waar je alles leerde over afdrucken, geïnspireerd door de bloemen uit de tuin. In de tuin kon je zelf verschillende speurtochten doen en ook voor de allerkleinste was er een natuurhalfuurtje 'gezoem op een bloem'.

Foto's: activiteiten

Foto: Terra Maris viert de herfst

Terra Maris viert de herfst kreeg dit jaar een extra magisch tintje 'het toverbos'.

Het werd een groot herfstfeest met allerlei toverbos-activiteiten. Broodjes bakken boven een vuurtje, zelf vetbollen maken voor de vogels in je tuin, en op de museumzolder kon je allerlei bewoners van het bos bekijken in onze collectie.

Middeleeuws Festijn

De Middeleeuwse Festijnen werden dit jaar een groot succes met 5239 bezoekers in totaal. Per festijn varieerde de aantallen van 618 tot 1370. Het laatste festijn had de minste bezoekers, waarschijnlijk omdat regio zuid geen vakantie meer had.

Er is een grote slag gemaakt in de aankleding van het festijn, wat we in 2026 willen uitbreiden. De kramen werden mooi opgemaakt: zo was er een echte bakkerskraam met mooie attributen, en was er een nieuw assortiment zoals mini bolussen en deegventertjes.

Ook de overige kramen werden middeleeuws aangekleed.

Nieuwe elementen zoals een pottenbakker (die zijn eigen aankleding meenam en een Middeleeuwse goochelaar, werden enthousiast door de bezoekers ontvangen.

Scharrelkidsclub

In de zomer van 2025 werden in de Scharrelkidsclub weer dagelijks leuke activiteiten georganiseerd voor het hele gezin. De Scharrelkidsclub organiseerde dagelijks twee verschillende natuurbelevingsactiviteiten. Deze activiteiten hadden dit jaar als thema: dinsdag – Reis door de tijd, woensdag – Kriebelbeestjes, vrijdag – Plantaardiger, zaterdag – Van zoet naar zout en zondag – Klimaatmakers. Dit jaar heeft Terra Maris net als in 2024 geen tijdelijke medewerkers geworven maar hebben vrijwilligers de activiteiten begeleid. Dit waren dezelfde vrijwilligers als vorig jaar: zij hebben met hun enthousiasme veel kleine bezoekerkes van Terra Maris geïnspireerd en wegwijs gemaakt in de bijzondere wereld van insecten, waterdiertjes, klimaat en nog veel meer!

Foto's: Middeleeuws Festijn

Activiteiten en aantal keer uitgevoerd

Middeleeuws festijn	5
Groene strandj. Excursie	3
Zoldergeheimen	39
Kijkje aquarium	21
Lentebloeiers excursie	1
Schelpjesdag	1
Bijkletsen imker	14
KKaAT natuur ontwaakt	1
Vogelrestaurant	6
Manteling excursie	1
Braakballen pluizen	3
Klimaatmakers	3
Lentebloeiers excursie	1
Natuurspreekuur strandfossielen	12
Libellen maken	2
Wonderwaterwereld	4
TM viert de herfst	1
Dierensporen excursie	10
Groene strandjutter excursie	7
Workshop keutelkunde	4
Van pulp tot papier	7
Van zoet naar zout excursie	4
Collectiegeheimen	1
Ronde van Oranjezon	1
KKaAT herfst drukken	1
De reizende muzikant	2
Bezige bijtjes	2
Dag vh kasteel spelen	1
Scharrelkidsclub kriebelbeestjes	6
Scharrelkidsclub plantaardiger	5
Vlinders en libellen vertellen	6
Scharrelkidsclub reis door de tijd	4
Scharrelkidsclub van zoet naar zout	5
Poepgoed	4
KKaAT Kopje kunst	3
KKaAT Net als Monet	3

Foto: papier maken lente

Foto: Terra Maris viert de herfst

Vroege vogelwandeling	3
Van moestuin tot maaltijd	1
Prikkelarme openstelling	1
Kindercollege passie voor spinnen	1
Watersmaakjes maken met Mo	2
Spieddaten: reeën en damherten	1
Winterwonderwandeling	2
Winterse zoldergeheimen	4
KKaAT damherten en andere toffe dieren	1
Winter(weetjes) lab	2
Winterse wandeling heden verleden	1
Lentebloeiërs excursie	1
ZK tegelwippen	1
Gezoem op een bloem	1
Sporen 2e wereldoorlog in de Manteling	2
TM viert de lente	1
De buitenkeuken	1
Strandjutten	1
KKaAT lentedrukke	1

‘Zeggen dat het een kindvriendelijk museum is, is eigenlijk niets zeggen. Ondanks de stromende regen mochten we een bijzonder avontuur beleven. We kregen een leuke puzzel met de gids, die vertelde over de beestjes die in het water leven. Daarna gingen we die beestjes zelf vangen, met extra uitleg en verhalen van de gids. Fantastisch, een echte aanrader! Oh ja, de medewerkers gaven ons nog een extra regenjas en een petje, omdat we er eentje te weinig hadden.’

Google review

Foto's: kopje kunst KKaAT

Rondleidingen, verjaardagsfeestjes en arrangementen op aanvraag

Naast het aanbod op de activiteitenagenda, waarvoor individueel ingeschreven kan worden of zonder inschrijving aan deelgenomen kan worden, is het ook mogelijk een verjaardagsfeestje, een groepsrondleiding of een arrangement te reserveren. Voor de rondleidingen zijn twaalf gecertificeerde IVN-gidsen beschikbaar. Ook medewerkers van het museum en de tuin zijn inzetbaar voor rondleidingen en activiteiten.

Het aanbod voor verjaardagsfeestjes:

Het aquarium/ v.i.s. feestje

Braakballen/nachtbrakers

High tea/de vogelkeuken

Waterdiertjes vangen/ (w)onderwaterwereld

Geheimen van de zee/ strandjutten

Hieronder lees je de aantallen van 2025, daarnaast zijn in de bijlagen het aanbod verjaardagsfeestjes, groepsrondleidingen en arrangementen bijgevoegd.

Gebruik tbv groepen	Groepen	Verjaardagsfeestjes
Horeca	19	2
ScharrelLAB	8	
Museum bezoek	4	
Rondleiding/activiteit met gids		Verjaardagsfeestjes
Rondleiding Terra Maris	5	
Wandeling door de manteling	2	
Rondleiding van zoet naar zout	12	
Rondleiding stinzen	1	
Rondleiding landschapstuin	1	
Rondleiding Westhove toen en nu	2	
Strandjutten	7	1
V.I.S. feestje		10
Nachtbrakers- braakbal feestje		3
De vogelkeuken		1
WonderWaterWereld		2
Totaal	805 personen deelgenomen	126 personen deelgenomen

Educatie aan schoolgroepen

In 2025 hebben 2629 leerlingen, 94 schoolgroepen met ruim 500 begeleiders Terra Maris bezocht, dit is een groei van ruim 6,5%.

Er is van 20 verschillende educatieve activiteiten uit het Programma Basisonderwijs gebruik gemaakt, waarbij voor een aantal scholen een aangepast programma is samengesteld. De top 5 activiteiten ziet er iets anders uit:

1. Rondje Motte
2. Expeditie Middeleeuwen
3. Bij-les van de imker
4. Binnenste Buiten
5. Kijkje achter het zeeaquarium

Ruim meer dan de helft van de scholen kwam van Walcheren. Opvallend is het gestegen aantal scholen dat uit andere delen van Zeeland naar Terra Maris kwam.

	2025	2024
Aantal leerlingen	2629	2376
Aantal scholen	94	87
Basisonderwijs	91%	84%
Voortgezet onderwijs	4%	15%
Speciaal onderwijs	4%	1%
Walcheren	62%	70%
Zeeland	17%	6%
Elders	21%	24%

Foto: Veerse week van de zee

Veerse Week van de Zee

Op dinsdag 25 november 2025 heeft het scholenprogramma Veerse Week van de Zee plaats gevonden. Het thema was: 'Strandgangers, in het kader van het groene strand'. In totaal hebben 4 groepen/scholen, 93 leerlingen en 15 begeleiders zich opgegeven voor deze editie. Daarom is maandag 24 november komen te vervallen. Het programma bestond uit:

Opdracht A Strandgangers aan Zee (strandjuten & het groene strand)

Opdracht B Strandgangers & afval (plastic soep & nurdle-jacht)

Opdracht C Strandgangers op zolder (snavelquiz in Open depot)

Opdracht D Zee-gangers (aquarium)

Door de regen en harde wind was het extra fris, voor volgend jaar wordt de Veerse Week van de Zee in september georganiseerd.

NME Walcheren

Natuur en Milieu Educatie (NME) neemt bij Terra Maris een bijzondere plek in. Scholen kunnen een keuze maken uit 19 verschillende natuur-activiteiten uit het Programma Basisonderwijs en ruim dertig verschillende leskisten lenen uit het NME leskisten aanbod. Omdat de drie Walcherse gemeenten NME hebben ondergebracht bij Terra Maris kunnen de Walcherse basisscholen hier gratis gebruik van maken. Daarnaast worden activiteiten op scholen georganiseerd rond themadagen als Dag van de Duurzaamheid, Warme truiendag enz.

Op 18 september is het addendum voor verlenging van het NMEcontract ondertekend door wethouders Jeroen Portier (Vlissingen), Jeroen Louws (Middelburg), John de Jonge (Veere), Sandra van der Westen (directeur Terra Maris) en de leerlingen van groep 4 van de Lispeltuut uit Oostkapelle.

Het reserveringssysteem voor leskisten en andere materialen heeft een make-over ondergaan en sluit nu aan bij de huisstijl van de Terra Maris-website. Neem [hier](#) een kijkje.

In 2025 is i.s.m. de andere 4 Zeeuwse NME centra en IVN het lespakket Duurzame Toekomst ontwikkeld. Per NMEcentrum heeft 1 school met de pilotfase meegedaan. Voor Walcheren was dat groep 7/8 van de Wegwijzer uit Serooskerke. Na afloop van het project is groep 8 op bezoek geweest bij gedeputeerde Arno Vael in het provinciehuis. Bij de aftrap van het project in november 2024 heeft de gedeputeerde de leerlingen uitgenodigd om te komen kijken in het provinciehuis.

Project Schoon Zeeland

In 2025 zijn er maar liefst 52 gastlessen gegeven op de Walcherse scholen! Dit is een verdere toename van 18%. Scholen konden dit jaar kiezen uit: gastles Zwerfafval, de Escaperoom Plastic Soep en nieuw de gastles Afval scheiden.

In de les Afval Scheiden wordt uitgelegd wat het verschil is tussen verteren en afval scheiden. Het belang van grondstoffen komt aan de orde. Dingen die niet in z'n geheel uit de natuur komen, zoals plastic/glas/metaal/papier, moeten gescheiden ingezameld worden, zodat dat weer opnieuw gebruikt kan worden. Aan het eind wordt het 'Ren je rotzooi!'- spel gespeeld.

De recycling-activiteit 'Van Pulp tot Papier' is 6x in Terra Maris georganiseerd, 1x als middag activiteit in de Zeeuwse Bibliotheek en 8x tijdens de Wetenschapsdag in Middelburg.

Op 15 maart is de Schone Schelde Opruimactie georganiseerd. Op 3 locaties werden deelnemers gevraagd om mee te helpen 'hotspots' schoon te maken. Dit jaar zijn de strandjes bij Ritthem, het Nollenstrand en Badstrand schoon gemaakt. Gezinnen, vrienden en vriendinnen... in weer en wind werd er met de grijpers geraapt en in de jutzakken verzameld.

Op 22 oktober vond Walchers Juttersgeluk plaats, een gezellige opruimactie voor mensen met een beperking tot de arbeidsmarkt.

Convenant Schone Schelde

Schoon Zeeland/ NME Zeeland is medeondertekenaar van het convenant Schone Schelde. Hiervoor zijn overleggen van werkgroepen bijgewoond en verschillende schoonmaakacties georganiseerd.

HUP Zeeland

Steeds meer mensen zien het belang van een schone omgeving en willen hier ook echt actief aan meewerken door zelf de handen uit de mouwen te steken. Ook in 2025 was Terra Maris **Het Uitleen Punt** Walcheren. Bezoekers van de Manteling of het strand kunnen bij Terra Maris een grijper en jutzak lenen, afval opruimen, de jutzak legen in een speciale gele kliko en tot slot de materialen weer terugbrengen.

Deelname Groene Stranden

Bij het project Groene Stranden ligt de nadruk op het strand als biotoop voor biodiversiteit. In dit kader is in 2025 11x de excursie de Groene Strandjutter georganiseerd. Daarnaast wordt het zee- en strandleven ook altijd toegelicht bij het Kijkje achter het zeeaquarium; dit jaar 18x uitgevoerd. Tijdens de Veeerse Week van de Zee is, zoals eerder al vermeld, het thema Groene Stranden een vast onderdeel van het programma.

Werving basisscholen

Het Programma Basis Onderwijs is aangepast naar versie 2025/2027 (pdf van Programma Basisonderwijs 2025/2027). In september en in januari is deze digitaal naar alle Zeeuwse scholen verstuurd. Voor NME-activiteiten zijn bijna maandelijks mails verstuurd naar de Walcherse scholen.

Via Cultuurpunt Walcheren (voorheen Kunst Educatie Walcheren) zijn alle Walcherse scholen benaderd voor een museumbezoek en verschillende activiteiten. De Veeerse scholen kunnen via het KEW Museummenu gratis deelnemen en kunnen eventueel gebruik maken van gratis busvervoer. Dit jaar hebben in totaal 33 scholen via Cultuurpunt Walcheren bij Terra Maris een activiteit gedaan. Ook kunnen scholen uit de Oosterschelde regio (Noord en Zuid-Beveland, Tholen, Goes, Reimerswaal, Kapelle en Schouwen-Duiveland) zich via KunstCultuurEducatie Oosterschelderegio aanmelden voor 3 culturele activiteiten bij Terra Maris.

Op aanvraag heeft het hoofd educatie voor een aantal scholen verschillende aangepaste programma's samengesteld.

Vanuit educatie is aangesloten bij het SNNC/VSC-project Leren Doe je Samen.

Promotie

In 2025 zijn zowel digitale als vaste mediadragers ingezet om Terra Maris te promoten.

Website

De website van Terra Maris wordt wekelijks geupdate i.v.m. activiteitenagenda, vacatures etc.

Online-advertenties

In 2025 is Terra Maris zichtbaar geweest op de platforms Zeelandvisit.nl, Badkoerier Online, website Het Zeeuwse Landschap, In de omgeving (welkomstwebsite van aantal campings en bungalowparken), Route.nl, Museumkids, Go Kids Zeeland en de Uit in Zeeland/ Cultuuragenda.

Social media

Op de Facebookpagina van Terra Maris wordt regelmatig, in de schoolvakantie dagelijks, een bericht met foto's over de activiteiten geplaatst met een overzichtje van de afgelopen dag, en wat er de volgende dag te doen is in het museum. Facebook wordt ingezet voor actualiteit en voor de doelgroep jonge gezinnen. Vooral moeders van gezinnen bekijken onze pagina. Op de NME Walcheren facebookpagina worden nieuws en leuke activiteiten gedeeld voor de Walcherse scholen.

Instagram wordt meer gebruikt voor korte berichtjes over een leuke waarneming, mooie foto, bijzonder weetje of een openstaande vacature.

Drukwerk en overige reclaimedragers

In 2025 bestond het promotiepakket uit:

- Terra Maris folders, van april t/m december verspreid via Zeeuwse Zaken;
- Driehoeksborden in Middelburg, Vlissingen en de gemeente Veere t.b.v. de Middeleeuws Festijnen, periode van zes weken in de zomervakantie;
- A4-posters evenementen als Middeleeuws Festijn en Terra Maris viert lente/herfst/Wintergasten, verspreid door vrijwilliger onder Walcherse hotels, campings en bungalowparken;
- Vanaf 2024 is er een samenwerking met de Roompotparken. Een speciaal voor hen ontworpen poster met alle activiteiten die Terra Maris aanbiedt wordt maandelijks toegestuurd en opgehangen op de verschillende parken.
- Advertentie op de gemeenteplattegrond van Veere.
- Advertentie Badkoerier, zomerseizoen incl Duitse editie;
- In het kwartaaltijdschrift van Het Zeeuwse Landschap heeft Terra Maris vaste pagina's waarin informatie wordt gegeven over de collectie, de landschapstuin, exposities en de activiteiten. De betreffende medewerkers leveren hiervoor de teksten en foto's aan.

Acties

Omdat in 2024 resell-tickets via Tripper geen extra bezoekers opleverden, maar vooral werden geboekt tijdens de Middeleeuwse festijnen door bezoekers die al in huis waren, is in 2025 hier geen gebruik meer van gemaakt. Wel zijn de korting-acties (€ 1,- korting op vertoon van hun reservering) met Walcheren Vakanties en Roompotparken Camping de Zandput, Camping Dishoek, Noordzee Résidence Dishoek, Hof Domburg, Résidence Wijngaerde en Bos & Duin gecontinueerd. In totaal zijn 69 tickets verkocht via deze acties.

Beschermers van Het Zeeuwse Landschap en gasten van Villa Magnolia krijgen op vertoon van hun donateurspas/reservering 25% korting. In 2025 hebben 431 Zeeuwse Landschap-beschermers en 47 Villa Magnolia-gasten hier gebruik van gemaakt.

Free publicity

In 2025 heeft Terra Maris in de volgende publicaties gestaan:

- Magazine D, Middeleeuwse Festijnen en Schatten van Zeeland
- ANWB Tuinen van Nederland gids, n.a.v. nominatie Meest bijzonder tuin van Nederland.
- REISREPORT, (een nieuw reisboek over Nederland en België),
- Arts & Auto Magazine zomer-editie, rubriek cultuur, tentoonstelling Poepgoed!
- Delta Energie videokanaal, uitleg Blotevoetenpad
- In Zeeland, magazine van de Provincie Zeeland, wintereditie 2025, Geosites Geopark Schelde Delta
- Terra Maris was filmlocatie voor opname interview HZ-studente i.h.k.v. onderzoek welke ontwikkelingen er plaatsvinden op het gebied van AI binnen Zeeland. Dit wordt onderzocht per sector: zorg, toerisme, industrie & logistiek en landbouw & food. De opnames Bij Terra Maris zijn gemaakt vallen binnen de sector toerisme. In de afleveringen is te zien hoe AI zich in deze verschillende domeinen ontwikkelt en welke kansen dit biedt voor de provincie.
- Wekelijks zijn naar alle regionale media persberichten inclusief een aansprekende foto over de komende activiteiten verstuurd.

Bezoekers enquête

Vanaf de meivakantie is een flipover bij de uitgang naar de landschapstuin geplaatst waarop bezoekers konden aangeven waar ze Terra Maris van kennen en waar zij vandaan komen. Hieruit blijkt dat 12% van de bezoekers uit Zeeland komen, 56% elders uit Nederland en 32% uit het buitenland. Van de buitenlandse bezoekers is 60% uit Duitsland afkomstig, 24% uit België en 16% uit andere landen (uiteenlopend van Canada, Brazilië tot Engeland en Macedonië).

Foto: promotie instagram

Museumwinkel

Onze museumwinkel bevindt zich, samen met ons Museumcafé 'De Orangerie' in de glazen ontvangstruimte op het voorplein van de historische orangerie van kasteel Westhove. Hoewel de winkel ook zonder museumbezoek toegankelijk is, fungeert de winkel toch vooral als aanvulling op het museumbezoek, een tastbare herinnering aan een fijn dagje uit.

De winkel is een belangrijk middel voor Terra Maris om de eigen inkomsten te vergroten.

Ons assortiment sluit aan bij de visie en missie van Terra Maris en richt zich vooral op 'de groene bezoeker' met veel duurzame en lokale producten. Denk hierbij aan een assortiment met een groot aantal boeken voor volwassenen en kinderen, natuurgidsen, natuur zoekkaarten, loepopotjes, bloemzaden, insectenhoeven, nestkastjes, voedersilo's, manden en vogelhuisjes gemaakt van wilgentenen, wenskaarten met originele foto's uit het Zeeuwse landschap, ansichtkaarten, etc. Ook hebben we voor de toeristische bezoeker een assortiment Zeeuwse- en overige cadeauartikelen. Verder hebben we een kast speciaal ingericht met producten in relatie tot de honingbij, zoals mede, honing, zeep, kaarsen, honinglepels, etc.

Daarnaast hebben we natuurlijk ook volop aanbod rondom het thema: de middeleeuwen.

In 2025 hebben we deze voor het eerst ook verkocht op het veld tijdens de middeleeuwse festijnen: jonkvrouw en ridder uitrustingen van tuniek tot schild en zwaard. Zo veranderden veel jonge bezoekers in figurant

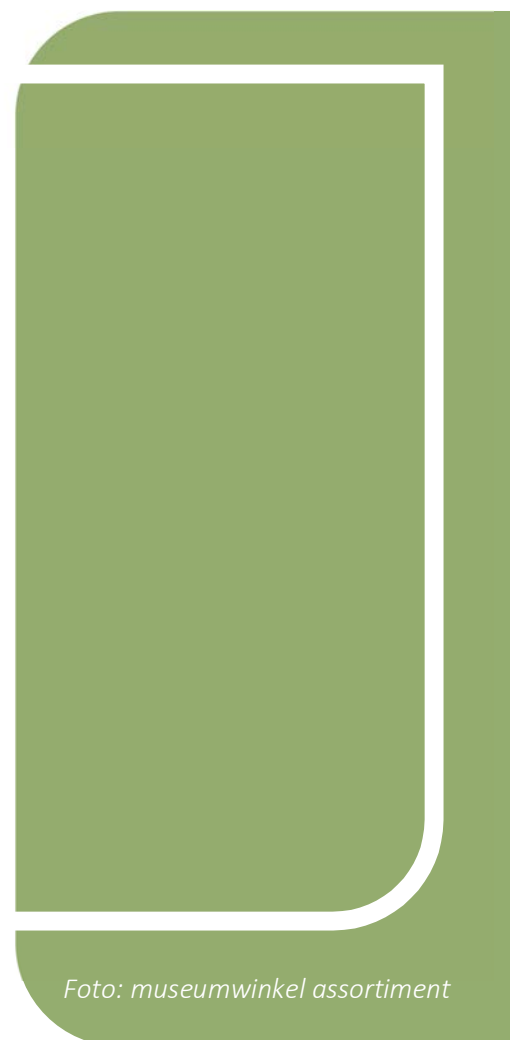

Foto: museumwinkel assortiment

Samenwerking

Naast het natuurlijke partnerschap met Stichting Het Zeeuwse Landschap is er samenwerking met verschillende natuurorganisaties in het samenwerkingsverband De Zeeuwse Natuur (DZN), en binnen de milieufederatie waar Terra Maris lid van is. Ook nemen wij deel aan het Natuurbrandingsoverleg, met name op het gebied van communicatie en campagnes.

Het Zeeuwse Landschap (HZL)

Terra Maris vertelt het verhaal van het Zeeuwse landschap, het ontstaan, de flora en fauna, de cultuurhistorie. In onze landschapstuin zijn alle landschappen, in het klein, terug te vinden. Door middel van de informatiebomen geven wij informatie en verwijzen wij naar de landschappen die door HZL beheerd worden. Zowel de inhoudelijke als financiële bijdrage vanuit HZL is onmisbaar voor Terra Maris.

De Zeeuwse Natuur (DZN)

Terra Maris is onderdeel van het samenwerkingsverband DZN, hierin werken Het Zeeuwse Landschap, IVN, Stichting Landschapsbeheer Zeeland, Nationaal park Oosterschelde en Terra Maris samen op het gebied van natuurbeleving en natuureducatie. In 2021 zijn Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten toegetreden. De activiteiten die in het kader van de Zeeuwse Natuur zijn uitgevoerd staan vermeld in het jaarplan 2024. Daarnaast geeft het financiële overzicht inzicht in de gemaakte kosten op dit onderwerp.

Unesco Geopark Schelde Delta

Ook is Terra Maris actief betrokken bij het Unesco Geopark Schelde Delta, waarbij Terra Maris als onthaalpoort van het Geopark een uitgelezen plek is om informatie te geven over de Scheldedelta. In de vaste tentoonstelling wordt de relatie tussen landschap, natuur en cultuurhistorie in de Zeeuwse erfgoedlijnen zichtbaar.

NME Zeeland

Samen met de vier andere Zeeuwse NME-centra vormt Terra Maris NME Zeeland, door intensief samen te werken maken we hier een efficiëncyslag en kunnen we aan scholen nog meer educatie bieden. In de Nationale klimaatweek heeft NME Zeeland in 2023 de landelijke innovatieprijs van het netwerk Gemeenten voor Duurzame Ontwikkelingen (GDO) mogen ontvangen. De innovatieprijs is een jaarlijks terugkerende prijs en zet vernieuwende initiatieven op het gebied van natuur- en milieueducatie in het zonnetje. Uit acht inzendingen sprong de nominatie van de Zeeuwse samenwerking er het meest uit.

Musea

Terra Maris is binnen Zeeland betrokken bij de Zeeuwse Musea (VZM), het Zeeuws Erfgoed, en in kleiner verband bij de Veerse musea.

Verder is Terra Maris lid van de Museumvereniging/ Museumkids en is één van de natuurhistorische musea uit Nederland die zijn aangesloten bij de Vereniging van Natuurmusea (SNNC) en Science Centra (VSC), waarbij musea elkaar inspireren, samen projecten oppakken en een gezamenlijke lobby vormen richting (rijks)overheid.

Imkersvereniging Walcheren

Terra Maris en de Imkersvereniging Walcheren werkten in 2025 samen in de bijenstal en verstrekken gezamenlijk informatie aan bezoekers van Museum Terra Maris over het imkeren en de bijen. De Imkersvereniging maakt ook gebruik van de bijenstal om beginnende imkers te onderwijzen.

Schenken, steun en donaties

- In 2025 hebben wij vanuit het Mondriaanfonds een bijdrage gekregen voor het ontwikkelen van een concept voor de vernieuwing van de vaste tentoonstelling van Terra Maris
- In 2025 hebben wij vanuit het Toeristisch impuls een subsidie gekregen voor het realiseren van de vogelkijk- en fotohut. Deze zal in juni 2026 worden geopend voor publiek.
- Via onze website doen bezoekers en geïnteresseerden een donatie t.b.v. Terra Maris.
- Ook in 2025 hebben wij weer een bijdrage gekregen vanuit Delta Energie. Deze is gebruikt voor het realiseren van de vogelkijk- en fotohut en het blote voetenpad.

Dank voor alle bijdragen!

‘Verrassend museum op een prachtige locatie. Er werd een papier workshop georganiseerd voor kinderen, om die reden naar Terra Maris gereden. Ter plekke werden we verrast door de mooie locatie, de prachtige tuinen en het interessante museum (zeker de vr-brillen waren leuk!). Zowel voor kinderen als volwassenen een leuke plek om te bezoeken.’

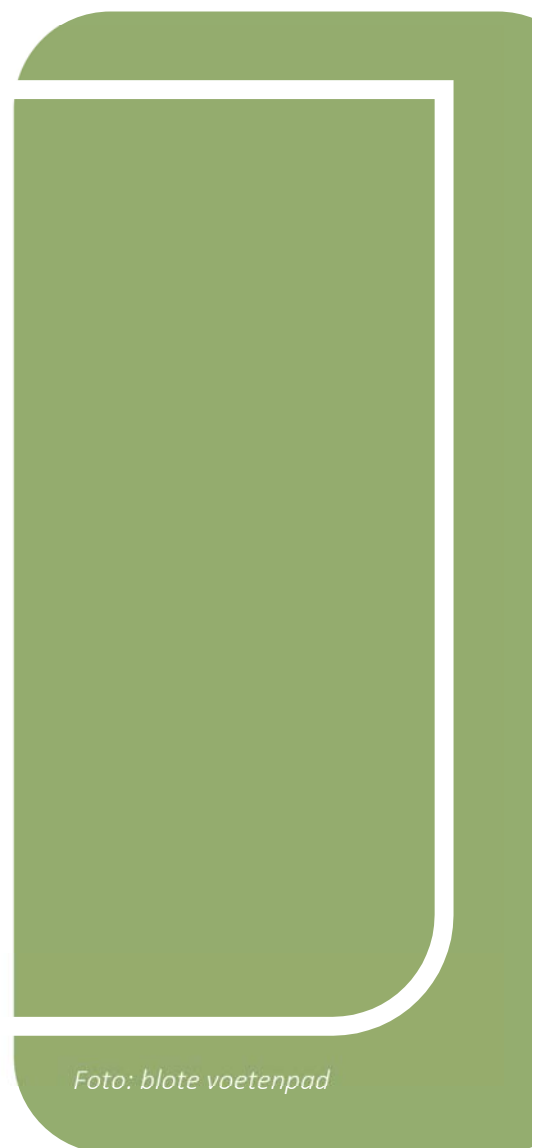

Foto: blote voetenpad

Google review

Financiële informatie

Inkomsten uit bezoek

In 2025 hebben wij bijna hetzelfde aantal bezoekers ontvangen als in het jaar ervoor. De gehoopte groei van bezoekers bleef uit. Dit is een landelijk beeld. En ook bij Terra Maris – net als bij andere musea – is merkbaar dat bezoekers minder geld uitgeven.

Toekomstige risico's en visie

Afgelopen jaar hebben wij met succes duidelijk kunnen maken aan onze subsidieverstrekkers dat er (structureel) een hogere subsidie nodig is om het museum te kunnen exploiteren, gezien de grote verhogingen in salarissen en kosten. Hierdoor is Terra Maris financieel gezond.

De extra financiën vanuit de gemeente worden komende jaren ingezet om te investeren in tentoonstellingen, educatie, communicatie en marketing om zo meer slagkracht te krijgen om nieuwe doelgroepen aan te trekken, bezoekersaantallen te vergroten en nieuwe verdienmodellen te ontwikkelen. Waardoor we een goede basis leggen voor de vernieuwing van ons museum in 2028.

Op langere termijn moet namelijk de permanente tentoonstelling vervangen worden zodat het museum actueel kan blijven. Deze vervanging zal een aanzienlijke investering tot gevolg hebben, hiervoor is een vernieuwingsplan ontwikkeld, waarvoor het komend jaar fondsen geworven moeten worden.

Terra Maris is in belangrijke mate afhankelijk van subsidies. Streven naar risicospreiding en verhoging van de inkomsten blijft daarom nodig. Het aantrekken van een marketing en communicatiemedewerker is hiervoor van groot belang voor de komende jaren en de vernieuwing zal naar verwachting resulteren in een groei in bezoekersaantal van 25%.

Terra Maris begroting 2026

Opbrengsten	€	€
Subsidies en donaties	789.727	
Doelsubsidies	94.174	
Entreegelden	321.583	
Overige inkomsten	30.133	
Bruto Bwinst winkelverkoop	124.000	
Diverse baten en lasten	24.865	+
Opbrengsten totaal		1.393.481
Kosten	€	€
Personeelskosten	855.814	
Huisvestingskosten	127.635	
Promotiekosten	34.152	
Kosten winkel	72.994	
Uitgaven uit doelsubsidies	94.174	
Algemene kosten	86.064	
Directe kosten museum	86.728	
Afschrijvingen op materiële vaste activa	36.238	+
Som der kosten		1.392.784
Opbrengsten totaal – som der kosten		697
Bedrijfsresultaat	€	€
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	0	
Rentelasten en soortgelijke kosten	0	
Saldo	€	697

Personeel

2 nieuwe medewerkers

Terra Maris heeft een stabiel aantal vaste medewerkers.

In 2025 werd het team aangevuld met [redacted] zij kreeg de mogelijkheid om haar detachering om te zetten in een dienstverband en werkt sinds 1 maart 2025 4 uur per week als tuinmedewerker.

Op 1 oktober kwam [redacted] in dienst. Zij werkt 4 uur per week als Hoofd Collectie.

Personeelsuitje

Doordat het personeelsuitje in 2024 werd uitgesteld, hadden de medewerkers in het jaar 2025 2 x een uitstapje. Op 14 januari werd het Archeon in Alphen aan de Rijn bezocht, een inspirerende dag inclusief workshop Gregoriaans zingen. 11 november volgde, na een stadswandeling in Gouda onder leiding van een gids, een sportieve middag: Clinic Olympische curling in Zoetermeer.

Personeelsbestand 2025

Medewerkers met een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd en een vast aantal uren per week.

A. van der Westen, directeur-bestuurder 0,78 fte

[redacted] hoofd landschapstuin 0,82 fte

[redacted] tuinmedewerker 1 fte

[redacted] hoofd communicatie, educatie en tentoonstellingen 0,83 fte

[redacted] medewerker communicatie en educatie, vrijwilligerscoördinatie 0,78 fte

[redacted] baliemedewerkster, reserveringen groepsbezoeken 0,81 fte

[redacted] hoofd interne zaken 0,72 fte

[redacted] baliemedewerkster 0,22 fte en tuinmedewerker 0,44 fte

[redacted] conciërge 0,67 fte

[redacted] educatief medewerker 0,67 fte

[redacted] medewerker educatie en communicatie 0,33

[redacted] inkoper museumwinkel en baliemedewerkster 0,5 - 0,67 fte

[redacted] baliemedewerkster en administratief ondersteuner 0,79 fte

Medewerkers met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd

[redacted] educatieve ontwikkelaar 0,11 – 0,33 fte

[redacted] medewerkster activiteiten 0,67 fte en fondsenwerver 0,22 fte

In dienst in 2025:

[redacted] tuinmedewerker 0,11 fte per 1-3-2025

[redacted] hoofd collectie 0,11 fte per 1-10-2025

Uit dienst in 2025:

Geen.

Stageplaatsen in 2025:

[redacted] heeft in juni zijn stage met goed gevolg afgerond.

Vrijwilligers

Vrijwilligers zijn als begeleiding bij de activiteiten en bij het onderhoud van de tuin, educatiemateriaal en de collectie onmisbaar voor het museum. Op veel verschillende plekken in het museum en in de landschapstuin helpen vrijwilligers mee.

De natuurgidsen begeleiden voornamelijk de rondleidingen en excursies. Ook zijn sommige gidsen beschikbaar voor een meer creatieve inzet en assistentie tijdens een workshop of anderszins.

Achter de schermen werken vrijwilligers mee aan het organiseren van de schoolactiviteiten, zoals het gereedmaken van het (uitleen)materiaal en het schoonmaken van het materiaal na afloop.

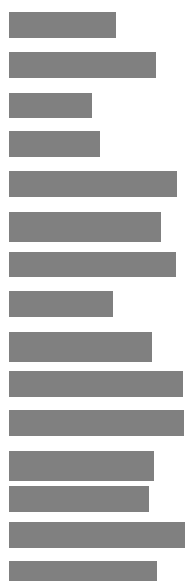
De collectievrijwilligers helpen bij de registratie en het beheer van de collectie en de tuinvrijwilligers assisteren de tuinmedewerkers in de tuin.

Sinds 2023 is er een vrijwilligerscoördinator [REDACTED] zodat alle vrijwilligers een aanspreekpunt hebben buiten hun directe begeleider (hoofd afdeling), die vragen over werkzaamheden inhoudelijk bespreekt. Er vindt 1 á 2-jaarlijks een terugkerend evaluatiegesprek plaats met iedere vrijwilliger persoonlijk, om bij te houden of iedereen nog op de goede plek zit en het naar zijn/ haar zin heeft. Ook worden er meerdere keren per jaar vrijwilligersbijeenkomsten georganiseerd om het contact met elkaar te bevorderen en om de vrijwilligers betrokken te houden, ervaringen uit te wisselen en bij te praten. Er zijn dit jaar weer verschillende vrijwilligers bijgekomen. Ook hebben we afscheid van een aantal vrijwilligers genomen.

Onze vrijwilligers kunnen ieder jaar (gratis) aan verschillende cursussen, workshops en excursies meedoen. Ieder jaar organiseren we rond hemelvaart de excursie 'vroeg vogels', speciaal voor de vrijwilligers en kunnen zij deelnemen aan lezingen en cursussen van IVN, over bijvoorbeeld insecten, landschapslezen en omgaan met een Zeis. Ook worden ze geattendeerd op de cursussen van erfgoed zeeland. Iedere afdeling organiseert voor zijn 'eigen' vrijwilligers jaarlijks een uitje: zo zijn afgelopen jaar de educatie en collectievrijwilligers naar het natuurhistorisch museum en de kunsthall in Rotterdam gegaan.

Als dank voor de inzet van de vrijwilligers organiseerden wij op 25 november voor alle vrijwilligers van het museum een gezellig diner met voorafgaand een pub quiz over alle vrijwilligers en medewerkers van het museum.

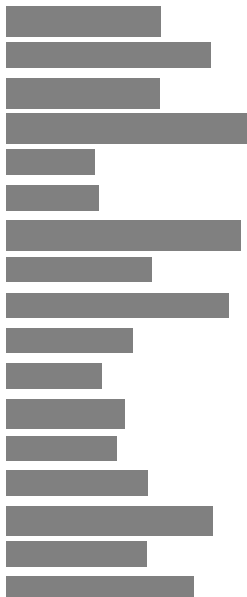
Figuranten/vrijwilligers alleen Middeleeuws Festijn

Landschapstuin

Gidsen en begeleiding educatieve activiteiten algemeen publiek en scholen

Collectie

Algemene werkzaamheden t.b.v. educatieve activiteiten en overige

‘Superleuk middeleeuws 🏰 festival voor de kleine en de jonge kinderen in een prachtige omgeving met leuke activiteiten waar ze spelenderwijs over geschiedenis en de natuur kunnen leren. Door de ligging en de vele bomen 🌳 heerlijk koel op de warme zomerdagen. Zeker een aanrader voor families.’

Google review

Raad van Toezicht jaarverslag 2025

In dit jaarverslag blikken wij terug op 2025, een jaar waarin Terra Maris zijn maatschappelijke en culturele betekenis opnieuw heeft bevestigd. Dankzij de grote inzet, deskundigheid en betrokkenheid van onze medewerkers en vrijwilligers hebben wij onze activiteiten met overtuiging kunnen vervullen. Hun bijdrage is van wezenlijk belang voor het functioneren en de kwaliteit van het museum, waarvoor wij onze dank en waardering uitspreken.

Wij zijn daarnaast de Provincie Zeeland en de gemeente Veere erkentelijk voor hun structurele ondersteuning. Deze steun stelt Terra Maris in staat om zijn educatieve, culturele en maatschappelijke ambities te realiseren en zich verder te ontwikkelen als kennis- en ontmoetingsplek rondom landschap, natuur en cultuurhistorie van Zeeland.

Met het oog op de toekomst staat Terra Maris voor een belangrijke opgave. Het museum is toe aan een ingrijpende verbouwing en een integrale vernieuwing van de vaste tentoonstelling. Deze ontwikkeling is noodzakelijk om blijvend aan te sluiten bij de veranderende publieksverwachtingen. Voor de uitvoering van deze plannen zijn aanvullende financiële middelen vereist. Het verwerven daarvan zal de komende periode een serieuze opgave zijn.

Met vertrouwen in de toekomst en in nauwe samenwerking met onze partners gaan wij deze uitdaging aan. Wij zijn ervan overtuigd dat Terra Maris daarmee ook in de komende jaren een betekenisvolle bijdrage kan leveren aan het informeren van een breed publiek over de natuur en het landschap van Zeeland.

■■■■■■■■■■
Voorzitter

Raad van Toezicht Terra Maris

Het lidmaatschap van de Raad van Toezicht is onbezoldigd.

De heer ■■■■■■■■ heeft de organisatie ook in 2024 ondersteund bij het opstellen van financiële stukken en het verwerken van gegevens in de financiële administratie. Voor de gemaakte kosten ontvangt de heer ■■■■■■■■ een onkostenvergoeding.

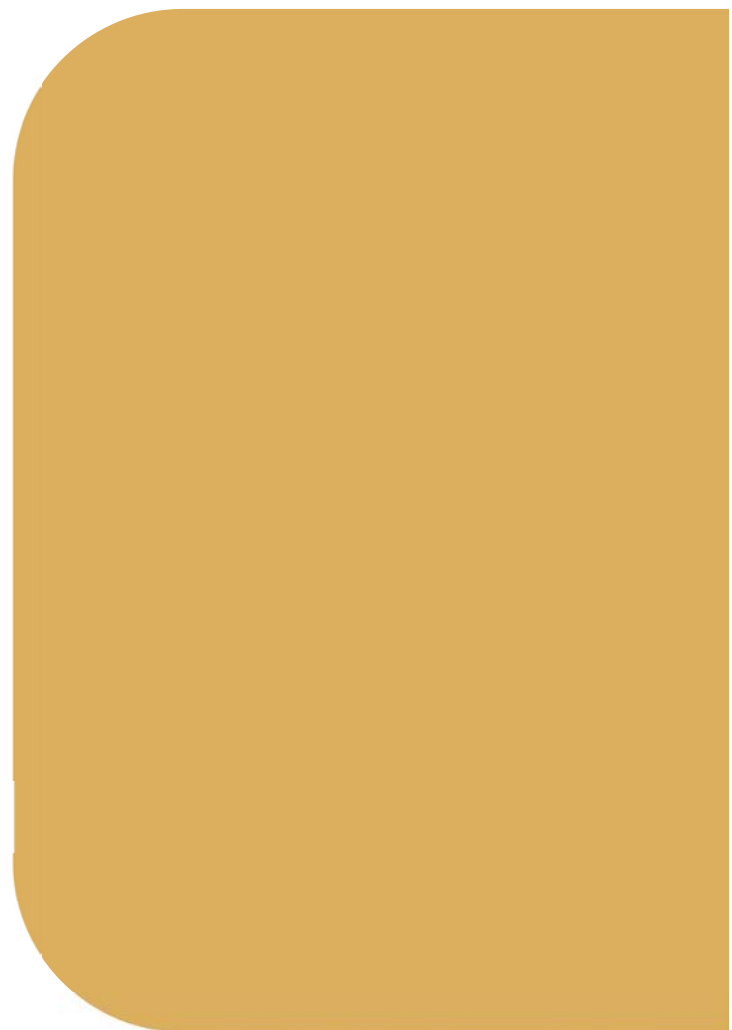
De Raad van Toezicht bestond in 2025 uit:

■■■■■■■■■■ ■■■■■■■■■ ■■■■■■■■■ ■■■■■■■■■ ■■■■■■■■■
■■■■■■■■■■ (tot 1 oktober 2025).

Oostkapelle, 18 januari 2026

■■■■■■■■■■ voorzitter

Jaarrekening

Financieel verslag 2025

Stichting Terra Maris
Oostkapelle

.....
10 maart 2026

Inhoud

Bestuursverslag	3
Jaarrekening	5
Balans per 31 december 2025	6
Staat van baten en lasten over 2025	8
Toelichting op de balans en staat van baten en lasten	9
 Bijlage 1	
Afrekening Provincie Zeeland	23
Overige gegevens	24
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	25

Bestuursverslag

BESTUURSVERSLAG 2025

Terra Maris is hét museum voor natuur en landschap van de provincie Zeeland. Terra Maris is een stichting en opende in mei 2006 haar deuren. Terra Maris, wat letterlijk “Land van de zee” betekent, gaat over de provincie Zeeland, en haar bijzondere natuur en landschappen. De missie van het museum is als volgt geformuleerd:

“Terra Maris wil op een spannende en attractieve wijze informatie geven aan een breed publiek over natuur en landschap van Zeeland, waarbij de relatie met de (internationaal gezien) unieke ontstaansgeschiedenis van het Zeeuwse land (de wisselwerking tussen mens en natuur) een centraal thema is. Het museum genereert draagvlak voor de bescherming van de natuurlijke en cultuurhistorische waarden van het landschap. Het museum verzamelt en beheert relevante collecties die betrekking hebben op natuur en landschap in Zeeland.”

Museum Terra Maris is een erkend geregistreerd museum. Terra Maris is aangesloten bij de Vereniging van natuurmusea (SNNC), de vereniging van Science Centra (VSC), de Museumvereniging en de vereniging van Zeeuwse musea.

Dit verslag geeft een beeld van de activiteiten van Museum Terra Maris over het jaar 2025.

Terra Maris is in 2025 op 328 dagen open geweest voor bezoekers en in totaal hebben 38.134 bezoekers museum Terra Maris op die dagen bezocht.

Inkomsten uit bezoek

In 2025 hebben wij bijna hetzelfde aantal bezoekers ontvangen als in het jaar ervoor. De gehoopte groei van bezoekers bleef uit. Dit is een landelijk beeld. En ook bij Terra Maris – net als bij andere musea – is merkbaar dat bezoekers minder geld uitgeven.

Toekomstige risico's en visie

Afgelopen jaar hebben wij met succes duidelijk kunnen maken aan onze subsidieverstrekkers dat er (structureel) een hogere subsidie nodig is om het museum te kunnen exploiteren, gezien de grote verhogingen in salarissen en kosten. Hierdoor is Terra Maris financieel gezond.

De extra financiën vanuit de gemeente worden komende jaren ingezet om te investeren in tentoonstellingen, educatie, communicatie en marketing om zo meer slagkracht te krijgen om nieuwe doelgroepen aan te trekken, bezoekersaantallen te vergroten en nieuwe verdienmodellen te ontwikkelen. Waardoor we een goede basis leggen voor de vernieuwing van ons museum in 2028.

Op langere termijn moet namelijk de permanente tentoonstelling vervangen worden zodat het museum actueel kan blijven. Deze vervanging zal een aanzienlijke investering tot gevolg hebben, hiervoor is een vernieuwingsplan ontwikkeld, waarvoor het komend jaar fondsen geworven moeten worden.

Terra Maris is in belangrijke mate afhankelijk van subsidies. Streven naar risicospreiding en verhoging van de inkomsten blijft daarom nodig. Het aantrekken van een marketing en communicatiemedewerker is hiervoor van groot belang voor de komende jaren en de vernieuwing zal naar verwachting resulteren in een groei in bezoekersaantal van 25%.

Samenstelling bestuur en Raad van Toezicht

Het bestuur bestaat uit A. van der Westen, directeur-bestuurder.

De Raad van Toezicht bestond in 2025 uit [redacted] (voorzitter)/ [redacted] / [redacted]
[redacted] / [redacted] [redacted] / [redacted]

Oostkapelle, 10 maart 2026

WG

A van der Westen

Directeur-bestuurder.

Jaarrekening

Balans per 31 december 2025

ACTIEF	Ref.	31 december 2025		31 december 2024	
		€	€	€	€
Vaste activa					
<i>Immateriële vaste activa</i>					
Website	5		7.546		10.565
<i>Materiele vaste activa</i>	6				
Bedrijfsgebouwen etc.		70.541		71.670	
Inventarissen		40.100		50.372	
Permanente tentoonstelling		45.000		-	
			155.641		122.042
Vlottende activa					
Vorraden	7		26.151		28.600
<i>Vorderingen</i>	8				
Handelsdebiteuren		3.157		5.784	
Groepsmaatschappij	8.2	43.738		33.095	
Belastingen	8.3	9.435		-	
Overige vorderingen en overlopende activa	8.4	21.925		16.581	
			78.255		55.460
<i>Liquide middelen</i>	9		318.518		308.978
			586.110		525.645

PASSIEF	Ref.	31 december 2025		31 december 2024	
		€	€	€	€
Eigen vermogen	10				
Vrij besteedbaar vermogen		60.719		55.088	
Vastgelegd vermogen (Bestemmingsreserves)		125.000		123.891	
			185.719		178.979
Voorzieningen en fondsen	11				
Jubileum verplichting	11.1	2.400		2.800	
Onderhoud	11.2	22.600		19.600	
			25.000		22.400
Schulden op lange termijn					
Fondsen	12		147.747		91.257
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)	13				
Crediteuren		12.136		16.413	
Belasting en premies sociale verzekeringen	13.1	47.121		45.979	
Overige schulden en overlopende passiva	13.2	168.388		170.617	
			227.645		233.009
			586.111		525.645

Staat van baten en lasten over 2025

		Begroting 2025	Exploitatie 2025	Exploitatie 2024
	Ref.			
Baten		€	€	€
Subsidies	15	641.662	659.892	556.946
Entreegelden	16	300.000	299.179	288.834
Opbrengst winkerverkopen	17	115.983	122.111	125.371
Overige inkomsten	18	28.878	35.217	29.769
Projecten	19	84.718	94.094	130.359
Diverse baten en lasten	20	23.416	29.907	29.743
Rentebaten		-	2.156	2.314
Som der baten		1.194.657	1.242.556	1.163.335
Lasten				
Kostprijs winkel	17	67.842	69.822	72.484
Personeelskosten	21	693.961	730.230	643.911
Huisvestingskosten	22	118.375	106.619	116.771
Promotiekosten		30.318	36.170	24.463
Algemene kosten	23	80.150	78.876	73.457
Afschrijvingen	5	35.956	31.735	31.906
Directe kosten museum	24	82.357	85.178	69.389
Projecten	19	84.701	97.186	130.724
Som der lasten		1.193.660	1.235.816	1.163.105
Saldo		997	6.740	231
Verdeling saldo				
Bestemmingsreserve				
permanente tentoonstelling		-	-1.109	-
Resteert: mutatie Vrij besteedbaar vermogen		997	5.631	231

Toelichting op de balans en staat van baten en lasten

1. Algemene toelichting

1.1. Activiteiten

Het doel van De Stichting is:

- het exploiteren van een museum;
- het inrichten, opstellen en uitlenen of verhuren van zowel permanente als semipermanente exposities;
- het inrichten en onderhouden van een landschap- en natuurtuin;
- het organiseren van educatieve activiteiten die invulling geven aan de doelen van de stichting;
- het bijeenbrengen, archiveren, beheren en ontsluiten van collecties die betrekking hebben op natuur en landschap in Zeeland.

1.2. Continuïteit

Het vrije vermogen van de Stichting bedraagt per 31 december 2025 € 185.719 positief een bijna goed niveau. Het vrije vermogen zal verder moeten stijgen. De verwachting is dat in 2026 het vrije vermogen ongeveer gelijk zal blijven. In 2026 worden geen liquiditeitstekorten verwacht.

De in de onderhavige jaarrekening gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn dan ook gebaseerd op de veronderstelling van continuïteit van de stichting.

1.3. Vestigingsadres, rechtsvorm en inschrijfnummer handelsregister

De stichting is gevestigd te 4356 ND Oostkapelle, Duinvlietweg 6, ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41113057.

1.4. Groepsverhoudingen

Aangezien de Stichting geconsolideerd ook als kleine rechtspersoon valt aan te merken is consolidatie achterwege gelaten op grond van het bepaalde in artikel 2:407 lid 2 sub a BW.

1.5. Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van De Stichting zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

2. Algemene grondslagen

2.1. Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving C1 kleine organisaties-zonder-winststreven die zijn uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Activa en passiva worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans en de winst- en verliesrekening zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

2.2. Vergelijking met voorgaand jaar en vergelijking met de begroting

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar. De vergelijkende cijfers zijn ongewijzigd.

3. Grondslagen voor waardering van activa en passiva

3.1. Immateriële vaste activa

De website wordt gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen.

3.2. Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht.

Overige materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen.

Subsidies of donaties op investeringen worden als fonds opgenomen onder de schulden op lange termijn en conform de afschrijvingstermijn van de betreffende actie ten gunste van het resultaat gebracht.

3.3. Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder toepassing van de FIFO-methode (first in, first out) of lagere opbrengstwaarde.

De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten. Bij de bepaling van de opbrengstwaarde wordt rekening gehouden met de incourantheid van de voorraden.

3.4. Vorderingen

Vorderingen, waaronder de vordering op de groepsmaatschappij, worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie, inclusief de transactiekosten. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

3.5. Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

3.6. Eigen vermogen

Het eigen vermogen is zodanig gepresenteerd dat daaruit blijkt welk gedeelte vrij besteedbaar is en welk gedeelte is bestemd. Indien aan een deel van het eigen vermogen een beperktere bestedingsmogelijkheid is gegeven, dan gezien de doelstelling van de Stichting zou zijn toegestaan, is dit deel verantwoord als vastgelegd vermogen.

Alle vermogensmutaties worden in de staat van baten en lasten verantwoord. Uitgaven die worden gedekt uit bestemmingsreserves worden eveneens in de staat van baten en lasten verantwoord.

3.7. Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen.

3.8. Schulden op lange termijn

De schulden betreffen bijdragen van derden ten behoeve van investeringen in materiele vaste activa waarvoor geen terugbetalingsverplichting bestaat. De schulden vallen vrij evenredig met de betreffende afschrijvingen op de materiële vaste activa. Deze baten worden verantwoord onder de diverse baten en lasten.

3.9. Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de bedragen waartegen de schuld moet worden afgelost.

4. Grondslagen voor bepaling van het resultaat

4.1. Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De opbrengsten op diensten en transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd.

4.2. Opbrengstverantwoording

4.2.1 Algemeen

Netto-omzet omvat subsidies, donaties, opbrengsten uit levering van goederen en diensten en gerealiseerde projectopbrengsten onder aftrek van kortingen en dergelijke en van over de omzet geheven belastingen.

4.2.2 Subsidies

Exploitatiesubsidies worden als bate verantwoord in de winst- en verliesrekening over het jaar dat de subsidie is verstrekt. Rekening wordt gehouden met een mogelijke terug betalingsverplichting.

Subsidies die betrekking hebben op investeringen worden als vooruit ontvangen bedrag onder schulden op lange termijn opgenomen zover hiervoor geen terug betalingsverplichting bestaat. Jaarlijks valt een gedeelte van deze subsidie vrij, met inachtneming van de wijze waarop de besteding zelf in de jaarrekening wordt verwerkt.

Onder de subsidie is onder meer verantwoord de bijdrage van Stichting Het Zeeuwse Landschap, een niet publiekrechtelijke organisatie. Dit gedeelte van de bijdrage heeft het karakter van een subsidie.

4.2.3 Opbrengst winkelverkopen

Opbrengsten uit de verkoop van goederen worden verwerkt zodra alle belangrijke rechten en risico's met betrekking tot de eigendom van de goederen zijn overgedragen aan de koper.

4.2.4 Entreegelden en overige inkomsten

Verantwoording van opbrengsten uit de levering van diensten geschiedt naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

4.2.5 Projectopbrengsten en projectkosten

Voor onderhanden projecten, waarvan het resultaat op betrouwbare wijze kan worden bepaald, worden de projectopbrengsten en de projectkosten verwerkt als netto-omzet en kosten in de winst- en verliesrekening naar rato van de verrichte prestaties per balansdatum.

De voortgang van de verrichte prestaties wordt bepaald op basis van de tot de balansdatum gemaakte projectkosten in verhouding tot de geschatte totale projectkosten.

4.2.6 Diverse baten en lasten

Onder de diverse baten en lasten worden resultaten verantwoord die niet rechtstreeks samenhangen met de levering van goederen of diensten in het kader van de normale, niet-incidentele bedrijfsactiviteiten.

4.2.7 Rentebaten

De rentebaten worden verantwoord in het jaar dat deze gerealiseerd zijn.

4.3 Kosten

De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

4.3.1 Personeelsbeloningen

4.3.2.1 Periodiek betaalbare beloningen

De aan het personeel verschuldigde beloningen worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst- en verliesrekening.

4.3.3.2 Pensioenen

De Stichting heeft alle pensioenregelingen verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord.

Op de Nederlandse pensioenregelingen zijn de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing en betaalt De Stichting verplichte, contractuele of vrijwillige basispremies aan pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terug storting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

4.3.4 Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa

De immateriële en materiële vaste activa worden vanaf het moment dat het actief beschikbaar is voor het beoogde gebruik afgeschreven over de geschatte economische levensduur/ verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief.

4.3.5 Directe kosten museum

De kosten van de vaste tentoonstelling en de wisseltentoonstelling worden jaarlijks volledig ten laste van het resultaat gebracht. Activering van deze kosten vindt alleen plaats wanneer geïnvesteerd wordt in een volledig nieuwe tentoonstelling die meerdere jaren mee zal gaan en voor zover deze kosten/ investeringen niet opgenomen zijn in de jaarlijkse IKS-subsidie.

5 Immateriële vaste activa

In 2023 is een bedrag van € 15.093 geïnvesteerd in de website. De website wordt in 5 jaar afgeschreven. De afschrijving in 2025 bedraagt € 3.019 (v.j. € 3.019, cumulatief € 7.547) waardoor een boekwaarde van € 7.546 resteert.

6 Materiële vaste activa

	Bedrijfsgebouwen etc.	Inventarissen	Permanente tentoonstelling	Totaal
	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2025				
Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	273.232	187.674	-	460.906
Cum. waarde- verminderings- en afschrijvingen	201.562	137.302	-	338.864
Boekwaarden	71.670	50.372	-	122.042
Mutaties				
Investerings	11.651	5.663	45.000	62.314
Desinvesterings				-
Afschrijvingen	-12.780	-15.935	-	-28.715
Saldo	-1.129	-10.272	45.000	33.599
Stand per 31 december 2025				
Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	284.883	193.337	45.000	523.220
Cum. waarde- verminderings- en afschrijvingen	214.342	153.237	-	367.579
Boekwaarden	70.541	40.100	45.000	155.641
Afschrijvingspercentages	5 tot 10	10 tot 33	6,67	

In het verslagjaar is een aanvang gemaakt met de ontwikkeling van een nieuwe permanente tentoonstelling. De kosten van de tentoonstelling worden geactiveerd en gerelateerde subsidies worden als schuld op lange termijn opgenomen. De investering en de opgenomen schuld zullen na ingebruikname van de tentoonstelling (verwacht 1^e kwartaal 2028) in 15 jaar afgeschreven worden. Voorzichtigheidshalve is de overschrijding van de bijdrage die verkregen is ad € 1.691 ten laste van het resultaat gebracht.

7 Voorraden

De voorraad betreft vrijwel volledig normale winkelvoorraad waaronder museumkaarten. Afwaardering naar lagere verkoopwaarde wordt niet nodig geacht.

8 Vorderingen

8.1 Algemeen

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd korter dan een jaar, tenzij anders vermeld.

8.2 Verbonden partij

Hieronder is opgenomen de rekening-courantverhouding met Stichting Museumcafé De Orangerie.

8.3 Belastingen

Dit betreft omzetbelasting 4e kwartaal 2025.

8.4 Overige vorderingen en overlopende activa

Hieronder is opgenomen:

	31 december 2025	31 december 2024
	€	€
Overig te ontvangen	11.425	16.581
Vooruitbetaald	10.500	-
	21.925	16.581

9 Liquide middelen

Dit betreft:

	31 december 2025	31 december 2024
	€	€
Rabobank rekening-courant	56.723	125.677
Rabobank spaarrekening	197.346	145.031
Triodos bank	62.039	36.051
Overige	2.410	2.219
	318.518	308.978

10 Eigen vermogen

De mutaties zijn als volgt:

	Stand per 1 januari 2025	Dotatie 2025	Onttrekking 2025	Stand per 31 december 2025
	€	€	€	€
Vrij besteedbaar vermogen	55.088	5.631	-	60.719
Bestemmingsreserve (Permanente tentoonstelling)	123.891	1.109	-	125.000
	178.979	6.740	-	185.719

De bestemmingsreserve permanente tentoonstelling zal in de komende jaren (2026/2027) verder opgebouwd moeten worden tot een bedrag van € 200.000. In totaliteit wordt verwacht dat er voor de permanente tentoonstelling een bedrag van ongeveer € 1.500.000 beschikbaar zal moeten zijn. Dit bedrag zal uit eigen middelen en te verkrijgen subsidies en fondsen gefinancierd worden.

11 Voorzieningen

11.1 Jubileum verplichting

De jubileum verplichting is gemuteerd met € 400 (Van € 2.800 naar € 2.400).

11.2 Voorziening onderhoud

In het huurcontract is bedongen dat Terra Maris verantwoordelijk is voor het onderhoud van het door haar gehuurde pand. Alle noodzakelijke onderhoudskosten (na aftrek van de door de verhuurder ontvangen instandhoudingssubsidie) zullen ten laste van Terra Maris komen. Aan het einde van het jaar is er geen achterstand in het reguliere onderhoud.

In de toekomst zal jaarlijks het overschot in de onderhoudsbegroting gedoteerd worden aan deze voorziening en zullen de kosten die de begroting overtreffen ten laste van het saldo gebracht worden.

Aan de voorziening is in het verslagjaar een bedrag van € 3.000 (v.j. € 2.600) toegevoegd voor te verwachten meer onderhoud. De voorziening heeft voor een gedeelte een kortlopend karakter.

12 Schulden op lange termijn

De schulden zijn als volgt gemuteerd:

	Stand per 1 januari 2025	Dotatie 2025	Onttrekking 2025	Stand per 31 december 2025
	€	€	€	€
Zeeuwse Landschap	53.574	-	10.584	42.990
Kick Start fonds	4.663	-	2.777	1.886
Zeeuwse Publieke Belangen	19.962	-	6.478	13.484
Cultuurfonds	1.558	-	651	907
Schuur ECP	11.500	-	1.500	10.000
Foto hut	-	33.480	-	33.480
Nieuwe tentoonstelling	-	45.000	-	45.000
	91.257	78.480	21.990	147.747

De fondsen hebben voor een bedrag van € 25.000 een kortlopend karakter. Er bestaat geen terugbetalingsverplichting. In het komende jaar zal verder geïnvesteerd worden in de fotohut, een mogelijk restant van het fonds zal aangewend worden voor onderhoud en mogelijke aanvullende investeringen.

13 Kortlopende schulden

De kortlopende schulden hebben een resterende looptijd van korter dan een jaar.

13.1 Belastingen en premies volksverzekeringen

	31 december 2025	31 december 2024
	€	€
Loonbelasting en sociale lasten	38.124	36.036
Omzetbelasting	-	1.557
Pensioenen	8.997	8.386
	47.121	45.979

13.2 Overige schulden en overlopende passiva

De specificatie is als volgt:

	<i>31 december 2025</i>	<i>31 december 2024</i>
	€	€
Vakantiegeldverplichting	28.731	28.102
Vakantiedagen etc.	49.000	39.000
Accountantskosten	19.000	20.134
Permanente tentoonstelling	50.939	50.939
Onderhoud pand	19.115	22.000
Overige	1.603	10.442
	<u>168.388</u>	<u>170.617</u>

De schuld permanente tentoonstelling zal in 2027/2028 aangewend worden voor de financiering van de nieuwe permanente tentoonstelling.

14 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

14.1 (Meerjarige) financiële verplichtingen

Er zijn meerjarige contracten aangegaan inzake:

- Huur orangerie van de Stichting Buitenplaats Westhove voor een periode van 20 jaar. Het contract is op 1 januari 2026 stilzwijgend verlengd met 10 jaar. De jaarlijkse huur bedraagt ongeveer € 22.000 plus de onderhoudskosten pand na aftrek instandhoudingssubsidie;
- Servicecontracten met diverse leveranciers met een jaarlijkse verplichting van ongeveer € 18.000 per jaar.

14.2 Transacties met verbonden partijen

De stichting verleent diensten aan De Stichting Museumcafé De Orangerie waaronder het beschikbaar stellen van de café-restaurant ruimte. In totaliteit bedraagt de vergoeding hiervoor ongeveer € 28.000 per jaar. De Stichting Museumcafé De Orangerie heeft voor verleende diensten een bedrag van € 18.000 in rekening gebracht.

15 Subsidie

Hieronder zijn opgenomen:

	<i>Begroting 2025</i>	<i>Exploitatie 2025</i>	<i>Exploitatie 2024</i>
	€	€	€
Provincie Zeeland	453.498	453.498	358.762
Gemeente Veere	56.059	65.724	53.596
Het Zeeuwse Landschap	62.000	62.000	66.156
De Zeeuwse Natuur/ IVN	48.549	49.398	46.774
Overige subsidie en donaties	21.556	29.272	31.658
	641.662	659.892	556.946

De subsidie Gemeente Veere is hoger uitgekomen dan begroot door een niet begrote subsidie voor “De middeleeuwse festijnen”.

De subsidie 2024 van de Provincie Zeeland is definitief vastgesteld.

16 Entreegelden

In 2025 hebben 38.053 (v.j. 39.134) bezoekers het museum bezocht. Begroot was 39.000 bezoekers. De gemiddelde entreprijs bedroeg € 7,85 (v.j. € 7,35). Dit is hoger dan de begrote gemiddelde entree van € 7,69 door een iets hogere verhoging entreprijs dan verwacht en een hogere toeslag entree Middeleeuwse festijnen.

17 Opbrengst winkerverkopen

De marge is als volgt:

	<i>Begroting 2025</i>	<i>Exploitatie 2025</i>	<i>Exploitatie 2024</i>
	€	€	€
Omzet	115.983	122.111	125.371
Kostprijs	67.842	69.822	72.484
Marge	48.141	52.289	52.887
Relatieve marge	42%	43%	42%

De relatieve marge wordt negatief beïnvloed door een relatief hoge omzet Museumjaarkaart (marge 14%). De marge op de normale winkelartikelen komt uit op 49%.

18 Overige inkomsten

Dit betreft voornamelijk doorbelaste kosten aan Stichting Museumcafé de Orangerie.

19 Projecten

Hieronder zijn de volgende projecten opgenomen:

	<i>Begroting 2025</i>	<i>Exploitatie 2025</i>	<i>Exploitatie 2024</i>
	€	€	€
NME	60.644	62.500	56.036
Schoon Zeeland	24.075	31.594	33.873
Transitie-educatie	-	-	40.450
	84.718	94.094	130.359

	<i>Baten</i>	<i>Externe kosten</i>	<i>Dekking salaris en alg. kosten</i>
	€	€	€
NME	62.500	5.129	61.165
Schoon Zeeland	31.594	360	30.532
	94.094	5.489	91.697

20 Diverse baten en lasten

De specificatie is als volgt:

	<i>Begroting 2025</i>	<i>Exploitatie 2025</i>	<i>Exploitatie 2024</i>
	€	€	€
Vrijval fondsen afschrijvingen	22.583	21.990	22.613
Museumjaarkaart	-	7.895	4.292
Overige	833	22	2.838
	23.416	29.907	29.743

21 Personeelskosten

De specificatie is als volgt:

	<i>Begroting 2025</i>	<i>Exploitatie 2025</i>	<i>Exploitatie 2024</i>
	€	€	€
Salarissen	562.804	605.683	568.759
Ziekengeld	-2.627	-10.729	-17.728
Sociale lasten	111.358	121.365	106.082
Pensioen	71.141	72.677	71.031
	742.676	788.996	728.144
Overige personeelskosten	31.146	32.931	31.369
Doorberekende kosten	-79.861	-91.697	-115.602
	693.961	730.230	643.911
	<i>Fte</i>	<i>Fte</i>	<i>Fte</i>
	10,2	12,1	11,8

De personeelskosten zijn hoger uitgekomen dan begroot omdat de exploitatie ruimte geboden heeft om extra medewerkers in dienst te nemen. Daarenboven is een éénmalige salarisbetaling gedaan van ongeveer € 10.000 die niet begroot was.

22 Huisvestingskosten

Hieronder is opgenomen:

	<i>Begroting 2025</i>	<i>Exploitatie 2025</i>	<i>Exploitatie 2024</i>
	€	€	€
Huur	21.381	21.723	20.988
Energie en water	42.285	27.735	33.303
Onderhoud	21.619	24.878	28.890
Schoonmaakkosten	13.558	22.437	20.645
Overige	19.532	9.846	12.945
	118.375	106.619	116.771

De kosten voor energie zijn gedaald doordat met ingang van het jaar een nieuw contract afgesloten is. De schoonmaakkosten zijn hoger dan begroot door de doorberekening van loonkosten.

23 Algemene kosten

De kosten zijn als volgt te specificeren:

	<i>Begroting 2025</i>	<i>Exploitatie 2025</i>	<i>Exploitatie 2024</i>
	€	€	€
Automatisering	13.716	14.999	13.733
Ontwikkeling website	609	2.076	600
Administratie	16.518	6.445	6.223
Accountantskosten	23.962	23.322	24.600
Overige	25.346	32.034	28.302
	80.150	78.876	73.457

24 Directe kosten museum

De specificatie is als volgt:

	<i>Begroting 2025</i>	<i>Exploitatie 2025</i>	<i>Exploitatie 2024</i>
	€	€	€
Kosten vrijwilligers	13.930	12.395	17.737
Wisselexpositie	28.671	24.597	6.245
Onderhoud heemtuin	11.385	11.556	17.523
Activiteiten en educatie	21.266	29.165	24.458
Overige	7.105	7.465	3.426
	82.357	85.178	69.389

De kosten vrijwilligers zijn lager dan vorig jaar als gevolg van de aanschaf van kleding waarvoor in 2024 een bijdrage van € 5.000 ontvangen is.

25 Gemiddeld aantal werknemers

Gedurende het jaar 2025 waren 12,1 werknemers in dienst op basis van een volledig dienstverband (2024: 11,8).

26 Wet Normering Topinkomens

De WNT is van toepassing op de Stichting, toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2025: € 246.000.

Gegevens 2025

Functie	A van der Westen	
	Bestuurder 1-1-2025 t/m 31-12-2025	
Omvang dienstbetrekking	0,778	
	€	
Beloning plus belastbare kostenvergoedingen	92.335	
Beloning betaalbaar op termijn	14.082	
	106.417	
Onverschuldigd betaald	-	
	106.417	
Individueel maximum	191.388	

Gegevens 2024

Functie	A van der Westen	
	Bestuurder 1-1-2024 t/m 31-12-2024	
Omvang dienstbetrekking	0,778	
	€	
Beloning plus belastbare kostenvergoedingen	83.293	
Beloning betaalbaar op termijn	12.952	
	96.245	
Onverschuldigd betaald	-	
	96.245	
Individueel maximum	181.274	

27 Toezichthoudende topfunctionarissen

De Raad van Toezicht ontvangt geen beloning. Zij ontvangen netto-vergoeding voor gemaakte kosten. Er zijn geen leningen en of garanties verstrekt.

De Raad van Toezicht bestaat uit de volgende personen:

- [redacted] voorzitter
- [redacted] lid
- [redacted], vicevoorzitter
- [redacted] LID (in 2025 afgetreden)
- [redacted] lid
- [redacted] lid

28 Toelichting verschillen begroting en werkelijke resultaten 2025

Het werkelijk resultaat is hoger dan het begrote resultaat. Dit wordt met name veroorzaakt door meevallende opbrengsten subsidies, meevallende overige opbrengsten (niet begrote bate Delta) en hogere diverse baten en lasten (nabetaling Museumjaarkaart). De meevallende opbrengsten zijn aangewend om extra formatie te financieren waardoor de loonkosten hoger uitkomen dan begroot. Daarenboven is een éénmalige salarisbetaling gedaan van ongeveer € 10.000 die niet begroot was. De overige kosten zijn redelijk in lijn met de begroting.

Oostkapelle, 10 maart 2026

Stichting Terra Maris

A. van der Westen

[redacted]

WG

WG

[redacted]

WG

[redacted]

WG

[redacted]

WG

[redacted]

WG

Bijlage 1 Afrekening Provincie Zeeland

	Museale Expositie	Educatie	Activiteiten	Totaal
	€	€	€	€
Baten				
Subsidies	540.252	49.398	70.242	659.892
Entreegelden	209.334	25.640	64.205	299.179
Opbrengst winkerverkopen	-	-	122.111	122.111
Overige inkomsten	23.882	2.925	8.410	35.217
Projecten	-	-	94.094	94.094
Diverse baten en lasten	15.386	1.885	12.636	29.907
Rente baten	-	-	2.156	2.156
Som der baten	788.855	79.847	373.854	1.242.556
Lasten				
Kostprijs winkel	-	-	69.822	69.822
Salarissen en sociale lasten (direct)	312.665	34.610	122.695	469.970
Salarissen en sociale lasten (indirect)	258.679	28.634	50.702	338.016
Overige personeelskosten (direct)	5.338	654	2.117	8.109
Overige personeelskosten (indirect)	4.417	541	875	5.832
Doorbelaste personeelskosten	-	-	-91.697	-91.697
Kosten vrijwilligers	5.762	3.209	3.424	12.395
Huisvestingskosten	74.601	9.137	22.881	106.619
Promotiekosten	29.203	-	6.966	36.170
Algemene kosten	55.189	6.760	16.927	78.876
Afschrijvingen	22.205	2.720	6.810	31.735
Directe kosten museum	66.458	1.805	4.520	72.783
Projecten	-	-	97.186	97.186
Som der lasten	834.517	88.070	313.229	1.235.816
Resultaat	-45.662	-8.222	60.624	6.740
Bijdrage aan museum exploitatie	45.662	8.222	-53.884	-
Saldo resultaat	0	-0	6.740	6.740
Specificatie subsidies		€	€	€
Provincie Zeeland	453.498	-	-	453.498
Gemeente Veere	52.224	-	13.500	65.724
Overige subsidies	-	-	26.382	26.382
Donaties TM-jaarkaart (btw laag)	2.023	-	867	2.890
Donaties Het Zeeuwse Landschap	32.507	-	29.493	62.000
De Zeeuwse Natuur IVN		49.398	-	49.398
	540.252	49.398	70.242	659.892